

till skillnad från Fjällbacka och även Ystad, *inte* är någon turistort om man räknar bort ”Astrid Lindgren-effekten”. Satsningen på *Astrid Lindgrens Näs*, ett kultur- och kunskapscentrum beläget i prästgården med utbyggnad alldeles intill Astrid Lindgrens bevarade barndomshem (Astrid Lindgrens far var prästgårdsarrendator) var mycket kontroversiell i kommunen. Tidvis fördes regelrätta kampanjer i Vimmerby Tidning, inte bara mot projektet som sådant utan också mot personer som arbetade med det. En förfäktad åsikt var att Astrid Lindgren inte skulle ha blivit något utan Vimmerby, en intressant uppfattning med tanke på att hon faktiskt lämnade Vimmerby som ung, så fort hon kunde. Samtidigt speglas naturligtvis i hög grad barndomsmiljön i många av hennes böcker, som *Emil-böckerna*, *Maddicken*, *Bullerby-böckerna* och andra.

Astrid Lindgren är en av de författare som bidragit till sin egen musealisering, framför allt när hon på 1960-talet köpte tillbaka barndomshemmet och inredde det som hon mindes det från barndomen. Hemmet visas nu för besökare och ingår i *Astrid Lindgrens Näs*.

Näs är inte den enda Astrid Lindgren-satsningen i Vimmerby. En större besöksmagnet än *Astrid Lindgrens Näs* med dess utställningar och bibliotek är det mer barnfamiljsanpassade *Astrid Lindgrens Värld*, med uppbyggda miljöer ur Lindgrens böcker.

I slutkapitlet för Sjöholm intressanta resonemang om den typ av turism som vi kan kalla litterär turism. Utmärkande, säger hon, är att det för besökaren ofta handlar om en hybridupplevelse där lek, verklighet och fiktion blandas. Platsen har stor betydelse genom att det unika för en plats, kanaliserat genom en författares verk, lyfts fram, och känslorna för platsen interagerar med det fysiska rummet.

Autenticitet och verklighet är viktiga komponenter *samtidigt* som besökaren träder in i en drömvärld, där Pippi klättrar i sitt Sockerdricksträd på Näs och Kurt Wallander dricker sitt kaffe på Fridolfs konditori. Det fiktiva kan upplevas som det mest autentiska, skriver Sjöholm: det verkliga kräver en form för att förefalla verklig.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att Carina Sjöholm har skrivit en högst intressant bok med klarvakna analyser av ett fenomen som får allt större betydelse, ekonomiskt, politiskt och kulturellt, lokalt och globalt.

Det allmänna intresset för författares biografier kopplade till platser är desto mer intressant eftersom det utgör en paradox med tanke på att det biografiska perspektivet inte omfattas av något intresse hos dagens

litteraturvetare. För de flesta i det litteraturvetenskapliga fältet idag är det texten och bara texten som lever ett intressant liv.

Katarina Ek-Nilsson, Uppsala

Susanne Nylund Skog: *Livets vägar – Svenska judinnors berättelser om förskingring, förintelse, förtryck och frihet*. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala 2012. 213 s. ISBN 978-91-86959-04-3.

Susanne Nylund Skog är etnolog och forskare vid Institutet för språk och folkminnen på Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Hon har under senare år undersökt judiskt liv. I Sverige präglas livet både av situationen som nationell minoritet och av situationen som en del av judisk diaspora med förgreningar över hela världen. Tanken med boken är att undersöka hur historiska och sociala händelser påverkar människors levnadsberättelser och hur människor på olika sätt använder berättande för att skapa mening, särskilt i osäkra tider och lägen. Utgångspunkten är tre judinnors olika levnadsberättelser och hur dessa berättelser formas utifrån deras livsmanus, dvs. de normativa manus som styr kvinnornas berättelser. Vi får lära känna Rakel, Miriam och Nadia, tre kvinnor, tre öden, vad som binder dem samman och vad som skiljer dem åt. Berättelserna växer fram genom en skicklig textanalys av dagböcker, minnesanteckningar och intervjuer. Det är spännande och bitvis gripande att bli delaktig i de tre levnadsberättelserna.

Vid sidan om begreppet livsmanus är begreppet livslinje viktigt för analysen. Individer betraktas då som aktiva subjekt, dvs. människor kan välja (eller tvingas) att inte följa den utstakade väg som det normativa livsmanuset anger. Nylund Skog arbetar med begreppspar som analytiska redskap: tid och vithet, rum och ting, känslor och rörelse samt berättelser och former.

Livets vägar är ett verk med många dimensioner. Nylund Skog ger fördjupad inblick i specifikt judiska livsöden i Sverige och skapar samtidigt en mycket allmängiltig källa till kunskap.

Bokens fjärde kapitel, I minnenas labyrint, handlar om vad som är möjligt att berätta om Förintelsen. I kapitlet får vi möta Miriam som skrivit ner sin överlevnadsberättelse som ett sätt att förmedla det som är svårt att uttala och svårt för den oinvigde att förstå. Det följande kapitlet handlar om hantering av tillskrivna kategoriseringar och olika former av förtryck. Betydelsefullt för

analysen är att Nylund Skog inte gör skillnad på sociala självupplevda minnen och historiska representerade minnen. Som exempel tar hon Förintelsen, som få har självupplevda minnen av, men där det historiska minnet ändå sätter sin prägel på mångas liv.

Boken är inte helt lättläst och den skulle ha vunnit på en mer problematiserande hållning till andras teoretiska resonemang. De rika hänvisningarna gör emellertid referenslistan rik och den är en källa för den som vill fördjupa sig teoretiskt.

När jag läser boken går tankarna till den förföljde, hotade, diskriminerade, traumatiserade människan som söker asyl och som under ett par korta timmar ska formulera sin berättelse i relation till frågor som ställs utifrån byråkratiska, i och för sig förståeliga, behov. De krav som ställs är omöjliga om man tar hänsyn till den kunskap som faktiskt finns om människors berättande och som Nylund Skog så skickligt visar i sin bok.

Frågan om Nylund Skog lever upp till sitt syfte att undersöka hur historiska och sociala händelser påverkar människors levnadsberättelser och hur människor på olika sätt använder berättande för att skapa mening kan med ja besvaras. De erfarenheter och kunskaper som Nylund Skog presenterar är viktiga nycklar till en jämlik integrationspolitik och kvalitetssäkring inom områden som t.ex. asylutredningar, mottagandet av ensamkommande barn och unga, i etableringsreformens olika aktiviteter, i äldreården och i allt arbete med utsatta människor.

Eva Norström, Höganäs

Håkan Jönsson: *Den gastronomiska revolutionen*. Carlsson bokförlag, Stockholm 2012, 224 s., ill. ISBN 978-91-7331-484-8.

Hur beskriver man en revolution? Det är Håkan Jönssons berättigade första kapitelrubrik i hans bok om *Den gastronomiska revolutionen*. Han går sedan i närkamp med de senaste 30 årens både allmänna och ökade mat- och måltidsintresse, särskilt de måltider och det matlagande som utspelar sig i någon slags kommersiell offentlighet. Han resonerar också om hur detta intresse kan förstås i perspektivet av en ny kunskapssyn. Syftet med bokens studier är att blottlägga kulturella processer genom att analysera och syntetisera olika förhållningssätt till livsmedelsråvaror, maträtter och måltider som man möter i Sverige idag. Det finns här ett vibrerande kulturellt fält med osedvanlig dynamik att studera, men samtidigt

är det ett fält där alljämt det mesta inte är undersökt, framför allt inte från ett kulturellt värdeperspektiv.

Men är det en revolution som författaren påstår? Är det inte kanske bara en revolt eller en mer lagom svensk reform, ett ordnat utvecklande med avvägda vägval? Jo, det är nog så att det är något mer märkvärdigt som skett än vad som brukar vara fallet, men låt mig återkomma till det.

Texten granskar också kockyrket och blir därmed ett porträtt i en litet bortglömd etnologisk genre, yrkesbeskrivningar och kunskapsperspektiv inom en profession. Det är en spännande och intressant metodväg för att avlocka processer deras innehåll. Texten är också en förståelseanalys av ett samtidsfenomen där mat och måltid används för postmodern identitetskonstruktion. Bokens läsare får möta ett omvälvande och rätt snabbt händelseförlopp med porträtt av olika revoltörer med till synes disparata mål och tillvägagångssätt. Vissa är revolutionens tänkare, andra dess utförare, en tredje dess jublande åskådare.

Boken är uppbyggd kring sju kapitel där författaren tecknar ett förrevolutionärt stadium i ett kockyrke som genom historien präglats av mästartkunskap som överförs till lärlingen genom handgreppsupprepningar, till ett yrke som idag akademiseras och som dramatiseras i olika matlagningsprogram, kväll efter kväll i all världens TV-kanaler. Och som Jönsson visar, mat och måltid är ett utmärkt och mycket diversifierat kulturellt uttryck att studera. Inte minst då det tolkas och värderas i hemmet, på lunchen med arbetskollagerna men också som måltidsupplevelse på restaurang eller som uttalat mål för en semesterresa. Verb som odla, förvara, lagra, köpa, laga, krydda, äta, njuta, avsky och diska är alla exempel på genomtänkta handlingar och intentioner som ständigt skapar och omskapar matens och måltidens kulturella betydelse.

Författaren arbetar med multipla kulturforskningsmetoder och samlar material från olika slags fältarbeten för att komma sitt ämne på spåren, som go-native-studier med deltagande och arbetade observation med sig själv som nära studieobjekt i ett restaurangkök. Han gör också observationer av Årets kock-tävlingen och många intervjuer med personer som kommersiellt arbetar med att tolka och skapa samtida matkultur. Boken har också nästan 50-talet bildsidor som mycket bra förtydligar de resonemang som förs. Metodologiskt är upplägget väl genomtänkt för matkulturens fält friläggs bäst med flera samverkande metoder, inte minst för att både iakttagelser och slutsatser från olika metoder ger en större